EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla

Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöler

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, eesteikik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16326
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 129, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 77
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 155:–
Termin (4 kuud) ..... kr. 56:–
Kuu ..... kr. 13:–

Kuulutusehind 75 öörl mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.

Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Stockholmi Eesti Algkooli aktuseilt. Koolijuhataja Udo Juuno tervitamas õpilasi ja nende vanemaid. (EPL-foto Lepper)

Töö algas eesti algkoolis
Uus koolikava rakendamisel

Esmaspäeva hommikul algas Stockholmi Eesti Algkoolis õppetöö. Riduliku aktusega, nagu tavaliselt ja paljude vanemate osavõtul. Keskne hävi koondus muidugi esimest korda koolipinki istuvatele mudilastele, kes põnevil lasid ema käe lahti, et istuda esimesse riita uute õpilaste hulka ja klassijuhataja Leida Laane hoole alla. Tänavu kogunes esimesse klassi suhteliselt tagasihoidlik arv eesti lapsi — ainult 15. Osa vanemaid ei ole iimselt truud oinud eesti koolile — asjaolu, mis ei ole rõõmustav.

Koolijuhataja Udo Juuno avas aktuse, tervitades kõiki saabunuid ja avaldades lootust, et puhkus on annud jõudu õppetööks. Eriti tervitas ta uusi õpilasi, täieldes, et neid ootavad nüüd ees uued ja põnevad tegemised ja mängud, mis on teistmoodi kui senised mängud, kuid mitte vähem huvitavad.

Õpetaja Konrad Veem pidas lühikese vaimuliku talituse ja palve, lauldi koraali ja siis algas õppetöö tegelike juhtnööride andmine.

Koolijuhataja tegi teatavaks, et tänavu tuleb rakendamisele juba rootsi uue koolisüsteemi õppekava, millega muu hulgas matemaatika muutub esimeses ja neljandas klassis ning inglise keel algab kolmandas klassis.

Koolijuhataja manitses õpilasi ettevaatlusele suurlinna liikluses ja tegi teatavaks, et õpilased saavad trammikaardid kohe ning juba järgmisest päevast kooleisest.

Õppeaastal on esimese klassi juhatajaks Leida Laan (15 õpilast), teises klassis Mare Krepp (14 õpilast), kolmandas klassis Leini Mälk (18 õpilast), neljandas klassis Udo Juuno (17 õpilast), viiendas Harri Kiisk (16 õpilast) ja kuuendas Henno Kirikmäe (15 õpilast). Kooli rootsi- ja inglise keele õpetajaks on endiselt Arne Broberg.

Koolijuhataja märkis veel, et esimesel ja teisel nädalal kohaldatakse lühemat päeva — esimene ja teine klass saavad koju kell 12.30 ja ülejäänud kl 13.30, kuna kolmandast õppeaastast peale algab nõrmaalne tööpäev ettenähtud tunnikava järele.

Koolijuhataja meenutas noortele, et eesti noored ka kodumaal istuvad koolipinki, et alustada õpinguid. Ta tegi ettepaneku laulda rahvushümni.

Pärast hümni laulmist viisid õpetajad õpilased ettenähtud klassiruumidesse, et anda esimesi juhtnööre õppetööks. Algajate klassi kogunesid ka laste vanemad, et näha, kuidas nende mudilased esimest korda istuvad klassipinki ja nende elus algab uus epoh.

Juhitud noorte konverents

President Kekkonen leppis oma viimasel külastustel Moskvas ja Washingtonis kokku, et enne kui suur Euroopa Julgeolekukonverents kokku astub, toimub rida väiksemaid ja erialalisi kokkutulekuid samal teemal.

Esimeseks selliseks eelkonverentsiks on augusti lõpul Helsingis kokkuastuv Euroopa Julgeolekukonverents Noortele, mille korraldajaks on ooome Noorteorganisatsioonide Liit. Konverentsi algatus ja juhtimine on tähesti Moskva suunaga seome kommunistilike ja rahvademokraatlike noorte kõiss. Skandinaaviast ja Euroopast saabuvad konverentsile ka peamiselt kommunistilikud ja prokommunistilikud noorteõdelgatsioonid. Teiste noorteorganisatsioonide suhtumine konverentsi on seda reserveeritum.

"Tuleb päev, mil me külmume või upume!"

WASHINGTON — USA valitsuse eksperdid looduse rüvetamise küsimuses avaldasid käesoleval nädalal holatuse, et kui inimene reostab oma limbrust samasuguses tempos kui seni, võib see esile kutsuda katastrofi. Tulemusena võib maailma kliima oluliselt muutuda ja põhjustades kas uue jääaja või vastupidise nähtuse — suurte polaarjäämasside sulamise, mis ujutaks üle suured piirkonnad maskerast.

"Päev võib saabuda, kus me külmume või upume oma käe läbi. Kõik oleneb sellest, mida inimene teeb oma atmosfääriga", hoiatatakse raporditis, mis president Nixoni poolt saadeti edasi Kongressile.

Näitena tuuakse selles esile St. Lawrence'i mereteed.

See veesoon on väga palju kaasa aidanud Suurjärvistu piirkonna majandusliikuks arendamiseks, olles aga seda teinud ümbruse mürgitamise arvel seni veel täielikult teadmata ulatuses. Wellandi kanalist pääsesid näiteks meresilmud suurjärvedesse ja need hävitasid forellid, milline kalaliik moodustas varem järvede kalapüügi tähtsama osa. Vastavalt sellele iginesid tohutult "alewife"-nimelised kalad, milledest forellid toitsud ja neid paisati massiliselt maale, nii et need mitmel pool muutsid supel rannad täiesti kasutamiskõlbmatuks.

Ekoloogilise tasakaalu säilitamiseks lasti 1965. a. järvedesse lõhekala.

Nüüd on aga vees nõipalju mürkained, et lõhede sõõmine muutub tervisele ohtlikuks.

Raport soovitab veel, et inimese hakkaks uuesti kasutama materjale, mis praegu kuuluvad kraviskamisele, kuna maakera metallide, mineraalide ja kütteine varud hakkavad pikkamöödа lõppena. Asendajana oleks kõige sobivam tuumajõud juhul kui õnnestub lahendada küsimus, mida teha radioktiivsete jäätmetega jälidega.

Samuti sai teatavaks, et Toronto elanikud hingavad kõige rikutumat õhku linna ajaloos, ehkki see ei ole veel otseselt ametlikus hädaohukategoorias.

Tokios, kus pollutsioon on suurem kui kuskil mujal maailmas ja kus tuhanded inimesed on viidud seetõttu haiglasse, keelustati autoliiklus mitmes südalinna piirkonnas.

A. Lint suri kodumaal

28. juulil suri Tartus pärast lühikest haigust õpetaja A. Lint 84. a. vanuselt.

A. Lint töötas enne Eesti iseseisvust m.s. pikemat aega koolijuhatajana Hageris Harjumaal 1921. a. alates loodusloo-õpetajana Haapsalu Seminaris ja pärast selle sulgemist Tartu Pedagoogiumis, Tartu Õpetajate Seminaris ning pärast sõda koolijuhatajana Haapsalus kuni pensionile minekuni.

A. Lint oli väga hinnatud õpetaja nii oma aine õpetamises kui ka koolinõidendite lavastajana. Tema erihaarstuseks oli ornitoloogia. Lindude elu ja tegevuse vaatlemise ja uurimisega tegeles ta üle 60 aasta ning toimis sellel alal hinnatavaks asutundjaks. Oma vaatluste ja uurimiste kohta on ta avaldanud selle ala eriväljaannetes rohkesti kirjutisi ja esinenud ette kanneiaga vastavail konverentsidel, ka rahvusvahelisel pinnal.

Teda jäid leinama abikaasa ja tütar kahe lapsega.

Leena Tõnissoo proovib koolipinki, ema Aivi on juures. (EPL-foto Tippo)

Eskilstuna-Kuriren

Reedel, 28. augustil 1970

Upplaga C

Nr. 198 (3482)

Gunnar Helén kirjutab eestlastest valijatele

Valimised 20. septembril kujunevad väga olulisiks. Ühel ja samal päeval määravad valijad kooseisu kommunaalvolikogudes, landstingides ja riigipäeval.

Ühes suhtes on aga nendel valimistel hoopis eriline tähendus. Nimelt otsustatakse esimest korda kogu riigipäeva koosseis valijate poolt ühekorraga. Kahe hoja süsteem on endas säilatanud mahajäämist aktuaalse poliitilise opinioonil arvestamisel Rootsis. Folkpartiet on suunanud selle süsteemi vastu terava kriitika ja eeskätt meie panuse töttu on lõpuks ometi murtud vastupanu niiüd juba otsustatud ühekoja-süsteemi vastu.

Rahvaerakond on oma aktuaalset poliitikat valimiste eel esitanud moto all "Inimlikuma ühiskonna eest". Meie teame, et see moto kohustab. Paljud, kes tunnevad, et neil puuduvad võimalused oma häält kuuldavaks teha — töötuseluslu, mis puutub elumiljöösse, omavalitsuspoliitikas, suhetes riigivõimuga — asetavad suuri lootusi meie poliitilikke inimlikuma ühiskonna loomiseks.

Oleme oma valimismanifestis tõelnud, et "neil, kel on kõige raskem, on suurim õigus hoolitsuseks, mitte teepärast, et nad on tugevad, vaid sellepärast, et nad on nõrgad". Meie kõnelema ka "liberaalsest nõudmisest ühevõrdsusele, kus tuntakse sukartust inimese ees, pölaatatakse tasalilitamist ja tuntakse rõõmu inimlikust mitmekülgsusest", mis elavad endiselt.

See vaade seisab meie valimismanifesti nõudmiste ja inimlikuma ühiskonna poliitika taga — see ei kehti ainult 1970-nda aasta valimiskuu kohta, vaid puudutab kogu seda poliitikat, mida tahame aktiivselt ajada seitsemekümnendatel aastatel.

Tahaksin siin nimetada mõnda erinevat külge meie inimlikuma ühiskonna poliitikas. Nõudmine lähidemokraatiaks seisab esirinnas. Meie üleme ei nii riiklikule kui ka era võimukontsentratsioonile ja tahame igal viisil töötada, et teenistusjõud saaksid rohkem kaasa rääkida ettevõtetes: suurema võimu andmisega ettevõtete komiteedele ja teenistujate esindajate kaudu ettevõtete juhatustes. Kuid nõudmine lähidemokraatiaks peab immutama ka omavalitsuslikku ja riigipoliitilist mõtlemisviisi ja tegutsemist: omavalitsuse osade esindused ja rahvahäälestusel, paremn informeeisioon küsimuste selgitamisuurimustes ja avalikum töö riigipäeva komisjonides.

Võõdus hinnatõõsude ja sellega ka inflatsiooni hävitava mõju vastu ükskinnimese majanduses, on teine oluline külg folkpartieti poliitikas inimlikuma ühiskonna saamiseks. Maksuskaalade indeksiga reguleerimine, nii et inflatsioon ei saaks valkselt tõsta maksuisid tavalistes sissetuleku klassides inimestele — näeme seda kui hädavajalikku ohtsood.

Kui see teostatakse, siis luuakse garantii, et lubatud olukorra parandamised majandusliikuli nõrkadele ei kaoks inflatsiooni tagajärjel.

Teame, et see grupp rootsi kodanikke, kes on pärit teisel pool Läänemerd, segapidi kasvab rootsi ühiskonda sisse samal ajal kui kontakt rahvusliku kultuuripärandiga säilitakse. Teame, et need sammud, mis võivad tugevdada isiklikku puutumatuse tunnet ja annavad võimaluse häälte kuuldavaks tegemiseks ka Rootsi ühiskonnas, on sellele gruppile eriti olulised. Oleme veendunud, et folkpartieti poliitika inimlikumaks ühiskonnaks otse erilisel viisil arvestab nende soovidega mis on loomulikud ja olulised sellele rahvagrupile.

Sellepärast julgen ma kutsuda üles kasutama seda demokraatlikku õigust, mida sisaldab hääletamine 20. septembril. Hääletage oma isiklikku veendumuse kohaselt!

Gunnar Helén

Folkpartieti juht, riigipäevaliige Gunnar Helén.

750 eestlast Idar-Obersteinis
Saksamaa eestlaste suvipäeval

GEISLINGEN (EPL) — Saksamaa eestlaste tänavune teine suvipäev toimus 1. augustil kuulsas teemandilinnas Idar-Obersteinis, gaidide-skautide maailmalaagri läheduses, kuna esimene suvipäev viidi teatavasti läbi juba 20. juunil Lüübekis. Selle eeskavalise osa ajal oli osavõtjaid ummargusest 750, kusjuures nende daat. Ameerikalast, Inglismaalt, Rootsist, Hollandist, Belgiast ja teisalt, kellede hulgas oli isegi üks osavõtja Gamast. Enamus neist veetsid oma puhkeaja Saksamaal peamiselt noorte maailmalaagri tõttu ja peatusid selle lähedal külades.

Kuna samal õhtul oli ka maailmalaagris lõpuõhtu ja suurlõõe, siis läksid noored ja paljud teised suvipäevast osavõtjad hiljem seda kaasa elama ja suvipäva kantsipõrand jäi siis tunduvalt hõredamaks. Oleks nõnud muidugi sobivam, kui suvipäev ja laagri lõpuõhtu ei oleks langenud ühele ajale, kuid asi ei andnud mitmel põhjusel teistsi korraldada.

Ühest küljest taheti sellega viimalda ka maailmalaagrist osavõtjail suvipäeva eeskavalist osa kaasa elada ja teisest küljest jälle, et ka suvipäevast osavõtvad Saksamaa eestlased saaksid külastada Maailmalaagrit ja kohtuda seal oma tuttavatega.

Üldiselt võib aga suvipäeva lugeda täiesti õnnestunuks ja sellest osavõtjad võtsid kaasa ilusaid mälestusi. Kuna eeskord oli osavõtjate hulgas eriti rohkesti kaasmaalasi väljaspoolt Saksamaad, kelledest paljud veetnud oma esimesed pöginikuaastad siin, siis oli küllaltki neid, kes nõõdudes jällegi omaaegseid laagrikaaslasi, kelledega jagatud pärast sõda nii ühiseid muresid kui rõõme.

Suvipäev algas õieti juba kell 12 maailmalaagri külastamisega, mis asus peokohast ca 30 kilomeetrit eemal. Paljud sõitsid sinna oma autodega ja bussid olid saabunud kaasmaalastega Geislingenist-Stuttgartist-Heidelbergist, Bocholtist ja Düsseldorf-Kölnist. Kuna oli ilus suvelõu, oli kõigil tuju hea ja pikk varajane sõit polnud näilselt mõjunud sugugi väsitavalt.

Kell 17 algas Idar-Obersteinis Festhalles rahvapidu, kus oli istekohti Lõpemale 750 istku tarvis ja mis olid reo alguseks kõik kasutamist leidnud. Samal ajal ona inimesi askeldas veel all restoranirõumes. Kaasmaalaste vool algas sinna õieti juba keskpäeval ja siumisel korral asuvat restoranirõumes oli juba hommikul varakult kuulda eesti keelt.

Ka maailmalaagrist oli saabunud vastuklõlaskõigule mitu busstõiti noori ja nende juhte. Idar-Obersteini ülemlinnapea asetäitjana oli peolaste hulgas meie huvide kaitsja Bonni Liidurvõlisuse juures E. Reisenberg, neli keskkomitee liiget jt. Kregi tesdis rääkida, et kõos oli kaasmaalasi see kord kogunt neljalt kontinendilt ja tuhlistiile kümnelt maalt.

Koosvõhimise avas ja koosolijaid tervitas Keskkomitee esimees Joh. Väätrik, kes andis ühtlasi üle EUSL-i kuld teenetemärgi Maailmalaagri juhile Ülo Semmelile selle suure töö ja vaeva tõhisena, mida ta on teinud Maailmalaagri juhina. Ühtlasi märkis esimees, et see märk on antud sünnõõsiteil kõigile tema lähemetele kaasteõõlistele, kes selle suure ürituse hääks kordaminekuks on kaasa aidanud. Seejärel lauldi sakse hümni.

Tervituseks sai esimesena sõna Idar-Obersteini ülemlinnapea esindaja Schröder, kelle sõnavõtti nagu teisigi kviteeriti tugeva aplausiga. Eesti Skautide Liidu Keskbüroo poolt ervitas skm. G. O. Randvee, kes andis Keskkomitee esimehele Joh. Väätrikule tema teenete eest üle skautide Tänumetõõ järgu.

Edasi tervitas pastor E. Fähn USA-st, kelle sõnavõtt oli eriti südamlik, Eesti Hõlts Hollandis esinaine Vilma Belinfante, Eesti Seõts Belgias esinaine Liis Dillie-Lindre, Lääneranniko Eesti Päevade end. kom. esimees Kaemdas T. Laanemaa ja Maailmalaagri üldjuht Ülo Semmel, kes avaldas ühtlasi tänu kõigile neile, kes "Ühendaja" hääks kordaminekuks ühel või teisel viisil kaasa aidanud.

Ka kirjalikult oli saabunud rida tervitusi, eeostaas saksa ametasutustega Bonnist ja Rheinland-Pfalzist.

Päevakohase sisuks pidukõne pidas Eesti huvide kaitsja Saksa Liidurõõlisuse juures, E. Reisenberg, miejarel algas konkursiõna, kus leolin segakoor "Leelo" V. Leidesare taktikepi all ja soistina esines juba varemaitest aastatest Saksamaa eestlaste tuntud sopran Maimu Mardi-Lang Kopenhaagenist, keda saatis kiveril pianist Sylvia Lemke Hamburgist. Nii koor kui solist pidid andma lisapalu. Koor oli seekord saanud täiendust ka mõne lauldu läbi. **Jüri Ruh. K.**

Eesti ühiskond Saksa Liidurõõbariigis esimees Johannes Väätrik, eestlaste huvide kaitsja Saksamaal Elmar Reisenberg ja skautmaster Ülo Semmel, maailmalaagri juht, kellele annetati J. Väätriku poolt kuldne teenetemärk.

EPL 28. augustil 1970

IDA RAHULOLU

Ainult nädalapäevad pärast Saksa-Vene mittekallaletungi-lepingu allkirjutamist Kremlis tuli sealsamas kokku Ida-Euroopa kommunistliku juhtide konverents. Sulasrühide koori juhatas muidugi sovjetti pensekeraltsi Brezhnev, kuigi seal peale parteijuhtide esinesid ka valitsusjuhid ja välisministrid. Konverents ise kujunes ebatavaliselt lühikeseks, kestes vaevalt seitse tundi. Ebatavaliselt kiiresti avaldati ka kommünikee, milles seletati, et konverentsist osavõtjad on heaks kiitnud N. Liidu ja Saksa Liiduvabariigi vahel sõlmitud mittekallaletungi-lepingu kui "tähendusrikka sammu teel pinevuse vähendamise ja olukorra normaliseerimise poole Euroopas".

N. Liit ja teised Varssavipakti liikmesriigid kinnitasid ühtlasi, et nad olevat valmis ette võtma "tõendavaid samme Euroopa julgeoleku kindlustamiseks". Sel puhul tõsteti eriti esile N. Liidu poolt ettepandud üleeuroopalist julgeolekukonverentsi, mille kokkukutsumine kommünikee kohaselt peaks olema lähemas aja küsimus. Edasi viib kommünikee ridade vahelt välja lugeda, nagu oleksid venelased nüüd valmis tegema mõnesuguseid järeleandmisi Lääne-Berliinile nelja-riigi läbirääkimistel, mis algavad uuesti tuleval kuul. Seda mõista andes ei mainita aga kommünikees Lääne-Berliini nimelisel, mispärast võib tegemist olla ka teatud taktikalise väljamänguga vastaspoole mõjutamiseks.

Kokku võttes on kommünikee sõõkarda palju leebem kui see, mis avaldati idabloki tippkonverentsilt 1969 detsembri algul. Siis nõuti, et lõik rigid looksid diplomaatilise vahekorra Ida-Saksamaaga. Tollest nõudmisest ei tehta tänavu enam juttu. Samuti vaiksiksе nüüd "uusnatsismist ja revanšismist" Lääne-Saksamaal, mida mullu rõngalt rõhuti. Kõigest jääb mulje, et kaalukeeleks poole diplomaatilisel manöövrdamisel on olnud "Oder-Neisse liini" küsimus. Nüüd, mil Bonni sotsiaaldemokraatlik valitsus on selles mõttes Kremlile järele andnud, pakub see muidugi head alust ida rahululole.

Teisest küljest näib aga arengu olevat rahul ka liidukantsler Brandt koos oma valitsusega. Nagu Bonnist teatatakse, on kommunistlku tippkonverentsi järjane kommünikee Moskvast leidnud head vastukaja Bonnis. Seal jagatavat meelsasti tolles kommünikees väljendatud lootus, et Saksa-Vene sobimus aitab kaasa suhete paranda-reisele Bonni ja idabloki maade vahel ning vähi pinevuse langemiseni Euroopas. Bonni valitsus leiab, et eelmiseks heaks tundemärgiks on siiidstuste puudumine Lääne-Saksamaa vastu, nagu neid veel tõsteti mõõdunud aasta detsembris. Teiseks loodetakse Bonnis, et pidades silmas Varssavipakti riikide huvi Euroopa julgeoleku kindlustamise vastu, peaks ka Berliini-probleem leidma rahuldava lahenduse. Kolmandaks, kommünikees ei leidu mingit sõnastust, mis võiks segada või raskendada Bonni idapoliitika jatkamist.

Moskva kommünikee kohta on täiendavalt avaldanud arvamist ka liidukantsler Brandti oma sotsiaaldemokraatlik erakond. Tema hinnangu kohaselt kajastavat too kommünikee "tõsisti muutunud poliitilist ja psühholoogilist olukorda", pakkuvat Euroopa julgeolekukonverentsi kokkukutsumiseks rohkem tuge kui enne. Tollest avaldusest võib järeldada, et Bonni valitsusringkondades hakkab pinda leidma mõttekäik, mis Kremli lemmikidee suhtes pole nii reserveeritud kui varem. Unustatakse, et kuigi sovjetti ettepanekud kõneseleva julgeolekukonverentsi küsimuses on aastate jooksul esinenud mitmes versioonis on eesmärk jäänud endiseks: kafsuda ära kasutada teatud ebakindluse nähteid Lääne-Euroopas ja ühtlasi tugevdada sovjeti kontrolli Ida-Euroopas.

Veel 1967 kommunistlikul tippkonverentsil Karlovy Varys nimetas vene parteipeasik Brezhnev "ameerika ja lääneaska imperialistmi uurimaks ohuks rahale Euroopas". Kui Kreml seda juttu enam ei aja, siis nähtavasti lootuses, et Vene-Saksa sobimusega läheb võibolla korda lõdvendada Bonni koostööd Washingtongia. See seletab praegust ida rahululou, kuid mõnisob ühtlasi läänerilke tavalisest suuremale ettevaatusele.

A.K.

Eesti Päevalehe ristsõna nr 29

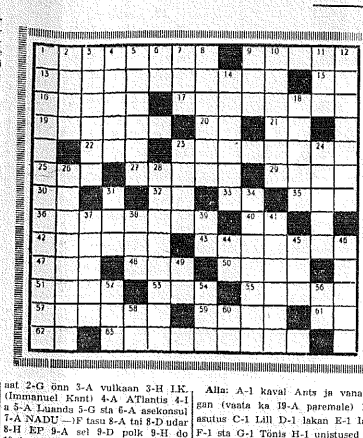

Paremale: 1 Kare asukoht 9 tehakse kohtus 13 Eesti tuntumaid kirjanikke (eesnimede esitähed ja perekonnanimi) 15 punane poliitiline org. (lühi) 16 kuivatatud viinsmari 17- nõökamisi 19 joonied 20 sina (saksa k.) 21 peale selle 23 tekkelo eritsedlane 25 tera 27 ahesilsi, lapsi 29 taivine sadem (om. kääne) 30 jautus Itaalias 32 rootsi rahaühik (lühi) 33 poksispordi tehniline term 35 Rootsi athletekide ühing 36 jonnakas 40 lühike rootsipärane meho nimi 42 sinaverane, kasvama (om. kääne) 43 paigutama 47 EPL signatuur 48 Soome kirjanik 50 naise nimi 51 linn Lääne-Saksamaal 53 roll (teatriga seotud) 55 (punkt (saksa k., lat.) 57 kõvem, tugevama hällega 59 sellest 61 titaan 62 on (lngk. keeles) 63 väike muusikapala (mitm)

Alla: 1 tuntumaid eesti kirjanikke (nimi ja perekonnanimi) 2 meremehe hüüd 3 sõõvitama 4 liikumine veepinnal 5 veekest (lootel) 6 saksak. prepositsioon 7 suurriik 8 sõjavõiduksuse alatine koosseis 9 vabaduseta inimene 10 pühakodu 11 avaus mapas 12 teadusteja 14 uusmaa omanik 18 paigutas end toolile 23 tuntud Eesti karikaturist 24 muhamedi vaimulik 26 muutuse virilaks 28 osariik USA's 31 "pähe" itaalias (lühi.) 34 neljatahuline kärge kivisõnumaa 37 matukujuline 38 sama, mis 31 alla 39 kanssona 41 otseksi 44 sama, mis 30 paremale 45 ümbritseb maja 46 laul ooperis 49 osmium 52 lüh. naise nimi (j.-i. 54 pole, koht 56 sidesõna 58 koht Pühtsi 60 mi-bemoll.

Lahendus 28

Paremal: 1-A kallistus 2-A asnat 2-G önn 3-A vulkaan 3-H I.K. (Immanuel Kant) 4-A ATlantis 4-I a 5-A Luanda 5-G sta 6-A asekonsul 7-A NADU — JF tasu 8-A tal 8-D udar 8-H EP 9-A set 9-D polk 9-H de 10-A jaama 10-E golem 11-A Albin 11-F salme 12-A veeseis 12-H ei 13-A asetus 13-G aed 14-A ne 14-C tel 14-F alge 15-A ahel 15-E mulin 16-A pilkas 16-G ELA 17-A Atlantis 17-H im 18-A gas 18-D ilaan 19-A an 19-C das 19-F vees.

Alla: A-1 kaval Ants ja vanapagan (vasta ka 19-A paremale) B-1 asutus C-1 Lill D-1 lakan E-1 laan F-1 sta G-1 Tõnis H-1 unistused I-1 on 1-3 kaalu pommid F-4 Tantalos C-5 aed E-5 Dorgone D-6 kuupaistel G-6 sark B-7 An C-8 ilm B-9 eales G-10 Lassale H-10 eleegiline C-11 beetel F-12 isa E-13 Ulmanis B-14 ehitan I-14 enamus F-15 ustav D-16 kala C-17 LSD G-17 aa.

Saksamaa eestlaste suvipäeval

Algus lk. 1

näol Belgiast ja see pälvis nagu alati kiitust.

On rõõmustav, et inimesed oma lapsiraisse töö ja tegevuse kõrval leiavad aega ja tahtmise tulla iiti üle 100 kilomeetri kauguselt koori harjutustele.

Koor tähistab oktoobris oma ümmargust aastapäeva. Solist Maimu Mardi-Bang oli seekord eriti heas vormis ja pälvis kõigilt suure applausi ja lõpul lilled, mida said ka koorijuht V. Laidsaar, koorivanem Ida Kutzer ja samuti pianist Sylvia Lemke, kelle saade oli nagu alati oma kindlal kohal.

Järgnesid rahvatantsud rahvatantsutrupp "Tunglali" ning Bochoti ja Geislingen-Stuttgart-Sindelfingeni rahvatantsutruppidelt. Siin oli tuhkis pillimeheks ja juhatajaks, nagu alati suurematel kokkutulekutel, viisimatu Edgar Pent.

Ja kui viimane tants oli tantsitud, palus pillimees tantsupõrandale rahvatantsijaid ka väljastpoolt Saksamaad. Ja peagi löid rahvatantsu üle 20 tantsijatepaari, kelledest paare USA-st, Kanadast, Austraaliast, Rootsist, Belgiast ja teistelt.

Kui tantsijad olid juba väsinud, tuli ametlikus osas lõppsõna, mille ütles Keskkomitee I abiesimees A. Joonson ja seejärel kõlas võimsalt eesti hümn.

Järgnes seltskondlik osa tantsuga, kus tantsupõrand nii noorte kui vanade poolt leidis elavat kasutamist. Hiljem siirdus osa peolisi skautidegaidide maailmalaagrisse suurele lokkeõhtule ja kesköö paigu alustasid hussidega tuljad tagasisõitu oma kodukohtadesse, viies kaasa ilusaid mälestusi ühisest koosviibimisest. Osa peolisi lahkus alles teise päeva pärast öösnut.

Eelmisel päeval korraldas Keskkomitee Kirni lähedal moodsas lokaalis "Europäischer Hof" vastuvõtu Maailmalaagri juhtkonnale, kus oli koos ca 60 isikut. Koosoliljoid tervitas ja andis väikse ülevaate Saksamaa eestlaste elust Keskkomitee esimees J. Võstrik. Oli teisi sõnavõtte maade esindajate poolt ja mõrkide ning muude mälestusseemete ülesandmisi.

On's rootslased huvitatud eesti kultuurist maapaos?

Malmös ilmuv Kvälls-Posten avaldas 20. augustil Andres Küngi artikli "Kas eestlaste olemasolu puudutab Rootsit?" (Angar det Sverige att esterna finns?"), mis käsitleb Rootsi vastutust eesti rahvusliku kultuuri eest maapaos. Artikli autor lähtub Helga Nou novellist "Välismaalane", mis ilmus hiljuti "Soomepoolsel" Kirjandusajakirja "Horizont" balti kultuuri erinumbris. Andres Küng teeb kokkuvõtu mainitud novellist, kus Arno Veermaast on saanud Rootsis direktor Arne Ferman, ja leiab, et "sellist leidub tegelikkuses — midagi muud ei olekski nõdata, kui mõtelda sellele võõravaenulikkusele, mida leidub Rootsis".

Aga see pole mitte tüüpiline, üleb A. Küng. Suurem osa eestlasi on õigusega tähelepanu pärisele kultuurile. Professor, kes uuel maal muutus arhiivitöölisks, võib needa oma saatust, aga mitte kunagi kahetseda, et ta on eestlane. Andres Küng tähendab edasi, et paguluse kodumeetata olukorras sublimeerub peamiselt neli moodust, mis on üksteisega seotud. Üks nendest on "töönarkomaania". Pannakse näiteks kõiku oma väike ettevõte, rässitakse päevad ja öed tubilõdist eestaades. Kui ei ilmestu, võetakse käsile teine meetod — kõik lootused asetatakse lastele, kes peavad teostama selle, milleni ise ei jõunud kas keele puudulikkuse või kohanematuse tõttu uues miljöös. Eesti laste edu Rootsi koolides näitab, kui tavaline on selline reaktsioon ja millise tähendusega on õppimisõõbralik kodune miljöö.

Kolmandaks vilsiks on kinnipidamine unistusest, et kaotatud kodumaa saab jälle kord vabaks.

Hoolimata sellest, et nõlsugune lootus on üsna kaugel tegelikkusest, ei ole see seni veel halvanud eesti kultuuritegelaste loomistahet paguluses. Otse vastupidi — nad tunnevad oma vastutust veel tugevamini, seda enam, et eesti kultuuri kodumaal ei saa vahalt arendada.

— Eesti kultuuriisikud on rikastanud ka rootsi ühiskonnaelu. Ernst Idla ja Käbi Laretei on enim tuntud nimed. Kirjanikud ja poeedid on väehmtunud seetõttu, et nende lõid ei ole tõigiud rootsi keele. Selles seoses nimetab artikli autor Marie Underit ja Valev Uibopuud, kellede töid on ilmunud rootsi keeles. Peale nende ei ole Rootsis eesti kultuurile mingit tähelepanu avutatud.

Andres Küng tutvustab järgnevalt Eesti Kirjanike Kooperatiivi tegevust ja esitab statistilisi andmeid ilmunud kirjanduse kohta, mainib "Tulimulda" ühes selle majanduslike raskustega ja eesti ajalehtedest Eesti Päevalehte ja Teatajat, milledes on rohkesti tähelepanu osutatud kultuurilistele küsimustele.

H. Küng küsib lõpuks, milline tulevik ootab eesti kultuuri Rootsis ja milliseid võimalusi on edaspidi selleks, et jääda eestlaseks edasi. Ta vastab ise, et "peamiselt oleneb see eestlastest enestest, paljud tahavad muidugi olla rootslased ja veelgi enam. Ja palju oleneb rootsi valitsuse hoiakust. Seni on toetatu d Stockholmi Eesti algkooli, mis on ju osaliselt tänu selle eest, mida eesti-rootslased ja teised kohalikud vähemused naatisid vabas Eestis. Nüüd on eesti organisatsioonid Rootsis esitanud palve 100 000 kr. saamiseks riigilt, m.h. selleks, et korraldada oma kultuurarhiivi.

— **Ja siis läheneme meie probleemi südamikule, konstateerib Andres Küng. — Kas suurihiiskonnal on seinigit huvi minoriteetide elu kultuuri vastu? Oldakse osutada ühiketele UNO deklaratsioonile ja konventsioonidele, mis olgustavad minoriteetide omapära säilitamist, või mecnutatakse mõistlust Rootsi suurajast, kui Eestigi kuulus Rootsi alla, võidakse mecnutada intimseid sidemeid meie maade vahel, kui Eesti oli vaba, või hirmutada eksiteele viivate visioonidega maailmast, kus kõik on läbisegi vördsed. Vaidakse apelleerida rootsi rahva ja tema juhtide suurmeelsusele poole — lõusad sõnad väikeste rahvaste õigusest — kui eiks oleks ainult idealist!**

Andres Küng ütleb lõpuks, et küsimused uiatuvad lugejateni — lugejad on need, kes langetavad kohtuotsuse meie üle; kas see puudutab Rootsit, et eestlased on olemas?

Lisada võib, et raadiored. Andres Küng ongi avaldanud mõtted, millel on siin esitatud kokkuvõtteks, eeskätt selleks, et need võiksid olla sissejuhatuseks järgnevale debatile.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Sügishooaja avamine

Täna, laupäeval, 29. augustil kell 16 ja 19.30 toimuvad Montreali Vikerlaste küülalisetendused "Vikervalla" Stockholmi Södra Teatris, Mosebacke Torg, Sõusseni lähedal. Eelmiilgist ülejäämud pääsemeid on võimollik suada ka teatri kassast 1 tund enne etenduste algust. Vikerlased ülevaad kõigile teretulemast!

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Fotoklubi

Stockholmi Eesti Fotoklubi alustab oma sügist hooneega neljapäeval 3 sept Eesti Majas, algusega kell 19. Nagu eelmiste aastate tava kohaselt, alustame oma klubitegevust arutlusõhtuga. Vaatlemise alla tulevad klubiliikmete suvised fototulemused. Ühtlasi kasutame kokkutulekut sügishooaja tegevuse kui ka fotoslasse puutuvate küsimuste arutlemiseks. Teretulnud on ka mittelliikmed.

GÖTEBORG

EPU Göteborgis alustab tegevust

Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis alustab oma sügishooaja tegevust kolmapäeval, 2 septembril kell 10 Göteborgi Eesti Majas Drottninggatan 27. Järgmisel kokkutulekul on igal kolmapäeval kella 10-15-ni.

Kõik Eesti Pensionäridi Göteborgis teretulemast!

Juhatuse nimel
J. Hennig.

■ Norrköpingis sündisid 20. aug. s.a. Leho ja Liisa Pett'ile kaksikud poiad.

Vene hiigellennuki hukkumine on bluff

OSLO — Norra kaubanduse- ja meresõidu-ajalehi kirjutas kolmapäeval, et sovjeti lennuõnnetus Islandi lähal 18 juulil polnud midagi muud üksnimus suur bluff. Selle väljamõtlemine oli vaid selleks, et oma "püüdetennukiga" teostada ulatuslikku spionaazhi NATO-baasi vastu Keflavikis.

Ajalehe kaasstööline kirjutab Reykjavikist, et ei leidu mingit otsustavat tõendit selle kohta, et hiigelatlik sovjeti transportlennuk destinatsioonniga Perutuse oleks hukkunud Atlandi kohal.

"On põhjust seevastu uskuda, et kogu lugu oli bluff, et venelased juuksid võimaluse läbi viia oma plutunud spinnazhoperatsioonl, millist pole varem ette tulnud, "kirjutab leht muuhulgas.

Sovjeti transportlennuk AN-22, üks suurimaid maailmas, tõusis pärast vahemandumist Keflavikis öhku ja pärast seda pole temast enam midagi kuulda olnud. Islandi lennuasjanduse amet raporteeris selle kadumisest. Norra ajaleht aga ütleb, et lennuk lendas saladuse kotte all tagasi Moskvasse. Lehes on ütelduid edasi, et vene päästelennuk otsis kolm nädalat kadunud lennukit, kuijuures tema haaska oli Keflavik. Nõnda oli võimaliik pühendunda spionaazhile, ja sel ajal, mil lennuk polnud tegevuses, pildistas selle piloot muure agarusega NATO-baasi ja noteeris tegevuse programmi.

TAIBEI — Ameerika asepresident Apiro Agnew saabus selle nädala

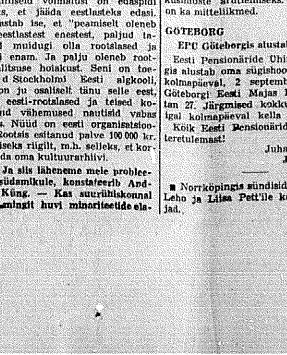

Taastamine algab. Peru maavärisemiskatastroofil kaotasid kümned tuhanded oma kodud. Pildil on üks koduta jäänud perulaasi alustanud eesti kaasabil oma kunagise elumaja varemete koristamist, et sinna pikapeale uut püstitada.

Mürgid ka Läänemeres

Taani kalandusminister A. C. Normann on tõiskelt mures Balti merepõhja lastud süjaargsete keemiliste relvade pärast, milliseid merepõhjas arvatakse olevat üle 62 000 tonni. Need sakslaste poolt valmistatud keemilised tapvad ained sõjas kasutamiseks otsustati uputada pärast sõda merre briti ja vene ohvitseride koostööl. Kuna Balti meri oli lähem koht nende keemiliste relvade likvideerimiseks, sis saigi see nende hauaks, kaalumata, et merepõhi neid hiljem võib rauda ja veepinnale saata ja mõtlemata sellele, et Balti meri on seltsme rahva kalabaas.

Küsimuse tõi jällé päevakorrale 14. a. poiss Wolfgang Rex, kes Lääne-Saksa ühest rannast üles korjas metallitükki, mis teda poletas keemiline ainetega nii, et poissi tuli ravile minna Lübbeki haiglasse.

Selgus, et leid on tükike isesiittvast vesvorist, millist kasutati Saksa keemiliste relvade valmistamisel.

Balti meri on ennegi välja andnud kalurite võrkudes metallkarpe ja muud taolist, mis neisse sattunud liikuma pääsenutena merepõhjast, mis oli määrutud nende hävitamiseks.

Balti merre uputatud keemiliste ainete seas on mitmeid tapvaid gaase nagu närvigaas, sama, mille uputamise teostas äsja koos laevaga USA sinepigaas ja muid surmavaid gaasiliike.

● **Portlandis, Oregoni osariigis USA-s sündis Anne (n-na Tarem) ja Ivar Salule kolmas laps, tüütar Ingrid-Anette.**

KIRIKLIK TEATER

Uusised raadiosaated igal pühab., teisip. ja reedel kell 18.30—18.45 m. Trans World Radio.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Jakobi kirikus pesajumalat. 30/8 kl. 9.30. Kogudus õpetaja. Orelil Priit Ardna. Lauluraamatud. Pühlisalmid tel. 08/21 32 77.

GÖTEBORG: Kristine kirikus, Göteborgi ja Lääne-Rootsi Kog. jumalat. 6/9 kl. 14. Abipraost Konrad Veem. Orelil P G. Strömberg. Laululeht.

BORÅS: Carolis jumalat. 30/8 kl. 15 Op. O. Kodres. Lauluraamatud.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirikus pühap. 30/8 kl 11 liturgia. Ülempr. A. Nael.

GÖTEBORG: Guldhedenis pühap. 6/9 kl 11 liturgia. Järgneb täiskogu koosolek päevakorraga: surnuaia küsimus ja informatsioon. Kohviläud, Praost Raag.

BORÅS: Caroli kog. majas keldrikorral 29/8 kl. 17 õhtuteenistus. Teisip.-ringi ja õpperingi töö algus. Liturgia 30/8 samas. Ülempr. M. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Nelipühi kirik Fridadelfia, Rörstrandsg. 7, jumalat. 30/8 kl. 12.30. H. Laur ja R. Mesi. Noortejaa koorilaule.

STOCKHOLM: Ansgarii kirik, Kungsholmsg. 23, vabakiriklke ühine jumalat. 30/8 kl. 16. Kõned ja lauluid.

GÖTEBORG: Bilå Bandetis, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 30/8 kl. 11. V. Kuhja.

GÖTEBORG: Smyrna Nelipühikog. Parkg 1 29/8 kl. 18 ja 30/8 kl. 3 p. 1. jumalateenistused. Jutt. Albert Olema U.S.A-st. Õdeda trio ja keelpillikoor.

Hisingen: Ibsensg. 4. 2/9 kl. 18 palvus.

Jonsered: Kyrkogatan 3. B 2/9 kl. 18 palvus.

ESKILSTUNA: Eskili kirik, Bårsmansg. 7, jumalat. 30/8 kl 14. E. Jogur; t. L.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsgat. 26, koosolekud 30/8 kl 13 ja kl 16.30 Esineb suur soome laulukoor. Eesti- ja soomekeelsed kõned tõlgitakse.

Eesti osakond. Brädgat. 54, palvetund 29/8 kl. 18.

Leinateateid

Highland Lakes'is, New Jersey osariigis, suri 14. augustil Paul Mägi, sünd. 16. okt. 1893 Viljandis.

Tartus suri 29. juulil Liina Müller, n-na Grossberg, sünd. 18. sept. 1884.

Portlandis, Oregoni osariigis suri 11. augustil Pauline Palm, sünd. 2. augustil 1887 Tartus.

Schenectadys, USA-s suri 13. augustil Salme Hantzon, n-na Kudeviita, sünd. 1. märtsil 1889.

Wilmingtonis, USA-s, suri 13. augustil Emmeline Kangro, sünd. 25. oktoobril 1892 Tartus.

Abingtonis, Massachusettsi osariigis suri 10. augustil Heldi Pukk, n-na Kerstenbeck, sünd. 19. juulil 1923 Võrus.

†

Ema viidi teeda mööda,
armud läksid aeda mööda . .

Johanna Remmelgas

n-na Kranig

* 20. 3. 1881 Lehtse Lõstel
† 2. 8. 1970 Tallinnas

Matsud 8. aug. Ambla kalmistule

Leinavad

POEG ja TÜTAR,
LASTELAPSED,
JARELTULIJA KOLMANDAST SUGUPÕLVEST,
MINIA ja VÄIMEES,
SUGULASED USA-s, KANADAS, AUSTRAALIAS ja INGLISMAAL

Gurjev asendab Vlad. Alumäe

Tallinna konservatooriumi uueks rektoriks on määratud 36-aastane Viktor Gurjev, sündinud Riias ja üles kasvanud Narvas, olnud Venemaal eesti laskurkorpuses ning õppinud luulu pärast sõda. Olnud Estonia solist ja laulutõpetaja konservatooriumis.

Senine rektor Vladimir Alumäe, tuntud viiulikunstnik, kes mõni aeg tagasi juhtes kritiseerida avalikult konservatooriumi olusid, on degradeerinud keelpillide kateedri professoriks.

Niguliste sai jälle kiivri

Tallinna Niguliste kirik, mis osaliselt purunes venelaste pommiründaalol 9. märtsil 1944, oli kuni siiani ilma tornikiivrita. Alles nüüd aastal 1970, on valminud uus kiivrisõrestik, milline raudkonstruktsioon tõsteti kraanaga kohale ja millele nüüd asetatakse tornikate.

Nagu okupatsioonilehed teatavad, tehtavat ajalooliselt kirikust nüüd muuseum keskaegsete kuntsivarade näitamiseks. Kirik pärineb 13-ndast sajandist.

ÜHISABI PAKKIDE VAHENDUS

Saadame riietusesemete — ja toiduainete pakke tolli ettemaksimsega. Pakkidesse laost saadavalt: villased mantli-, ülikonna- ja kleidiriided, nailonmantlid j.m.

Omad pakid saata: Eestiska Samhjälpen, Kvarngat. 3 B, 116 47 Stockholm.

Büroo avatud kl. 10—18, laupäevil suletud.

Telefon 08/42 35 53.

Nõudke hinnakirjt!

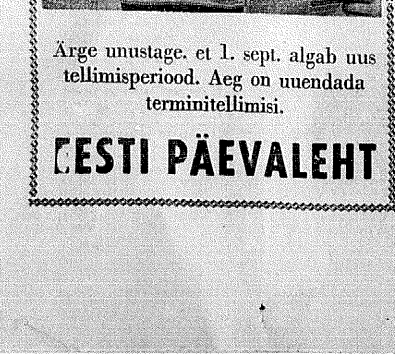

Ärge unustage, et 1. sept. algab uus tellimisperiood. Aeg on uuendada terminitellimisi.

EESTI PÄEVALEHT

JUMAL muutus INIMESEKS
Jaapani kiirest arengust

VE — Kaksküममend viis aastat tagasi, 1945. aasta augustis, lahus Jaapanil mitu erakordset vapustust — aatompommiplahvatused Hiroshimas ja Nagasakis, kapitulatsioon, ning lõpuks teade, et keiser ei olegi jumal, vaid põhiliselt tavaline inimene nagu kõik teisedki. Aatompommi katastrofi elas Jaapan suhtelisel vähese hüsteerilise ülé, sest see rahvas on ajaloo vältel harjunud massilise hävinguga. Maavärisemised tagajärel hukkus 1923. a. Tokio-Yokohama piirkonnas 150 000 inimest ja sajad tuhanded surid USA konventsionaalsete pommirünnakute tulemusena, mis purustasid kõik Jaapani suuremad linnad, väljaarvatud Kioto. Ka sõjaline alistumine, mis kõrgematele sõjaväerelistele ringkondadele oli selge ja surma kiistu, vapustas tavalist kodanikku suhtelisel vähe. Palju ruskem oli tal harjuda sellega, et keiser ei olnud järsku enam püha.

Tegelikult ei olegi paljud Jaapanlased sellega veel harjunud ja müüdki leiame keisripalee juures palverändureid. Nad pärituvad enamuses maugematest maspiirkondadest ja teekond Tokiosse, keisri residentsi juurde on paljudele ainsaks pikemaks reisiks kogu elunja jooksul. Nendele ei tähenda kuigi palju, et riiklik shintoism on nüüd ammu keelustatud ja keiser pole rohkemat kui vaid sümbol. Kuidas sõnaksi mingi dekret nii järsku piirnustada tõeksipidamise, mille juured ulatuvad nii kaugele minevikku.

Jaapan on vanimaid impeeriumeid maailmas, mille legendi kohaselt asutas pikkesejumalanna jõreltulija Jimmu Tenno juba 660 aastat enne Kristust.

Sellest ajast peale pidevalt keisritroonil olnude järjestus on nüüd jõudnud välja praegise Hirohitoni, ehkki jaapanlased tituleerivad teda Tenno Heika" (Tema majesteet, keiser) ja Hirohito nime polnud suurem osa elanikest enne kapitulatsiooni üldse kuulnud.

Praegune keiser on juba järjekorras 124-s ja sellest hoolimata el paljud moodsad jaapanlased ei võta keisri funktsioone enam tõsiselt, ei monarhia Jaapanis ilmselt tugevamal alusel kui mujal maailmas.

Keisrid ei ole kunagi Jaapanit tegelikult valitsenud. Võim kuulus feodaalaegadel shogunitele, kelle amet oli samuti pärandatav ja viimastele allusid omakorda pürkondlikud vahejad, ehk daimyod, kes võitlesid omavahel alatasa, rakendades selleks samuraisid. Ükimise lojaalsusega ja smavõrdse hollimatusega samurai on juba vähemalt sada aastat olnud kadunud Jaapani igapäevast, kuid tarvitseb vaid hotellis või elutsu rõõrata televisioonipuutel ja vaatleja leiab end jälle tollest romantilisest ning julmast atmosfäärist. Samurai on sama, mis keskaegsed Euroopas oli rüütel ja Ameerikas kuboi. Ta on surematu ja Jaapanis reisides sattusime ajaloolisele ehituste juures paaril korral samuraifilmide väntamisele. Jaapanlane ei tüdine nende diedist samuti nagu ameeriklane ei väsi vaatamast oma metsiku läänе filme, mis muide on jõudsalt jõudnud ka Jaapani TV-programmidesse.

Jaapani rahva ajalugu on julm ja troostitu.

Sajandite vältel elati ilma igasuguse aknata väilismaale ja feodaalaegadel tuli alluda tülelikult oma valitsejate tujudele.

Liiaska mõõsudele mõtmesuguste produktide näol pidid kõik mehed 21—65 vanusegrupis valitsejale aastas 30 ja alaealised 15 teopäeva tegema. Kõigest hoolimata ei testa aga ühtki juhust, kus ülisuurtud massid oleksid valitsejaile vastu hakanud, räiskimata tõldse sotsiaalse revolutsiooni puhdustest. See tuleneb esmajoones Jaapani hinge kivisemud tõeksipidamisest, et kõige kõrgemaks moraalika on lojaalsus, ning võimulolija korraldusi tuleb kuulekalt täita. See oli ka kindlasti kõige tähtsamaks tegurika, miks U.S.A. seitse aastat kestnud sõjalise okupatsioon Jaapanis sestus edukaimaks maailma sõjasajahos.

Jaapani alistumine lootustus sõjas sai aga teoks nimult keisri iskliku initsiatiivi tõttu vastandina traditsioonile. Vastasel korral oleks võinud kergesti tekkida kodusõda või olukord, kus Jaapan oleks võidelnud iga jalatõie nsa eest, ning soorituud sel teel pöörlikult väljendades rahvusliku harskiri. Jaapani traditsiooni kohaselt sruutatake küsimust alati nii kaua kuni see võetakse üksmeelselt vastu või lükatakse ühel Annan oma sanktsiooni välismini-

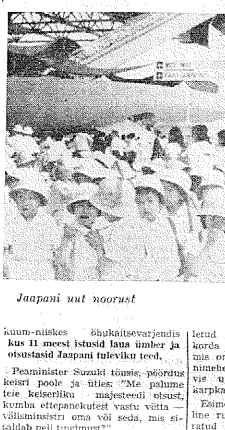

Jaapani uut noorust

hällel tagasi. Jaapani valitsuses ja kõrgemas sõjanõukogus aga oli 25 aastat tagasi, võimatu jõuda ükmeelsele kokkuleppele Potsdami ultimatumi suhtes, kus U.S.A. Inglismaa ja Hiina nõudsid juba 26. juulil Jaapani tingimustela kapitulatsioonl.

Ameerika viied olid tunginud Okinawale, kus jaapanlased kaotasid umbes 100 000 meest, maad õhvardas nälg ja salaluureandmete kohaselt plaanitsesid ameerikladsed suurt invasioonl Kiushi saarele koos samaaegse ohuga N. Liidu poolt mas pöhjaosas. Sellest hoolimata seisis sõjaminister kindral Anami oma pooleholdjaskonnaga kategooriliselt tingimusteta alistumise vastu. Välisminister Togo tegi ettepaneku Potsdami deklaratsioonl aktsepteerimiseks ainsa reservatsiooniga, et keisririigi struktuur peab tingimuta jäisma jäisma, kusjuures aga teisalt tuldi välja neljapunktilise alternatiiviga. Selles seati lisatingimusteks, et Jaapan saaks ise läbi viia desarmeerimise, mõistaks ise kohut oma sõjakurjategijate üle ja määraks okupatsioonivägedele kindlad piirid. Oli muidugi selge, et nende tingimustega pole leitlased kunagi leppinud.

Kriisi kõrgpunkt saabus 10. augustil 1945 keisripalee kõtsas ja läbi tagasi. Jaapani valitsuses ja kõrgemas sõjanõukogus aga oli 25 aastat tagasi, võimatu jõuda ükmeelsele kokkuleppele Potsdami ultimatumi suhtes, kus U.S.A. Inglismaa ja Hiina nõudsid juba 26. juulil Jaapani tingimustela kapitulatsioonl.

Ameerika viied olid tunginud Okinawale, kus jaapanlased kaotasid umbes 100 000 meest, maad õhvardas nälg ja salaluureandmete kohaselt plaanitsesid ameerikladsed suurt invasioonl Kiushi saarele koos samaaegse ohuga N. Liidu poolt mas pöhjaosas. Sellest hoolimata seisis sõjaminister kindral Anami oma pooleholdjaskonnaga kategooriliselt tingimusteta alistumise vastu. Välisminister Togo tegi ettepaneku Potsdami deklaratsioonl aktsepteerimiseks ainsa reservatsiooniga, et keisririigi struktuur peab tingimuta jäisma jäisma, kusjuures aga teisalt tuldi välja neljapunktilise alternatiiviga. Selles seati lisatingimusteks, et Jaapan saaks ise läbi viia desarmeerimise, mõistaks ise kohut oma sõjakurjategijate üle ja määraks okupatsioonivägedele kindlad piirid. Oli muidugi selge, et nende tingimustega pole leitlased kunagi leppinud.

Kriisi kõrgpunkt saabus 10. augustil 1945 keisripalee kõtsas ja läbi tõtlepanku vastuvõtmiseks".

Seejärele tõusis keiser ja jalutas äeglase sammuga kooslokerutunnist välja. Järgnes 24 tundi kestnud pingeõhkond, kus keisri otsuse kuulmisvõimine oli sõjaväejuhtkonnas ohtlikul vaekausil. Lõpuks aga suudeti kodusõda siiski vältida ja järgnes ruhu ning Jaapani edukas demokratiseerimine. Kindlasti aga oleks selle maa ja rahva saatus osutunud palju (raqgilisemaks kui keiser poleks ütelnud oma kindlat sõna otsustavat tunnil ja samuti sel juhul kui liitlased poleks sõnastqrevõnd keisririigi säilitamise tingimust. Hirohito taandus nüüd jumala pjedestaalilt inimese tasemele, kuid ajaloo valguses polnud ükski Jaapani keiser olnud nii sisuur kui see väikesekasvuline prillidega mees keda tänaval rahva hulgas poleks keegi tähele pannud ja kes tol ajal oli 44-aastane.

Tokio Imperiali hotell kus peatusime, asub otse keisripalee vastas ja nii oli meil kõigiti käepärane kõndida lossi imbritsevais aedades ja mõtleda draamatilistele sündmustele mis 25 aastat tagasi vapustasid maailma.

Palee otsene ala on turistidele suukuum-niiskes õhukaitsevarjendis kus 11 meest istusid laua ümber ja otsustasid Jaapani tuleviku teed.

Peaminister Suzuki tõusis, pöördus keisri poole ja ütles: "Me palume teie keisrilikku majesteedi istust, kumba ettepanekutest vastu võtta — välisministri oma või seda, mis sõjaldab neli tingimust?"

Järgnes haudvaikus. Vaevalt oli keegi eeldanud, et peaminister astub selle pretsedendita sammu ja palub otsuse lõnpetamast selleti, kelle üledandeks traditsiooni kohaselt olid vaid teiste poolt tehtud otsuste kinnitamine. Keiserlikke tendaandeid nimetati endiletel aegadel "Sookure Hisileiks" sest soolurg on keisririigi sümbol ja räägitakse, et sookure hiilitsusel on taeva all ka siis kuulduvad kui linde endid pole näha. Ja nüüd kõlaski taas on hääl ja kõnelutas: "Sõja jätkamine tähendaks vaid Jaapani rahva hävitamist ja kogu inimkonna kannatuste pikendamist. Meie rahvas ei ole enam võimeline seda pidama ega oma piire kaitsma. On ütlematagi selge, et ma ei suuda taluda mõe vägede desarmeerimist, kuid nüüd on saabunud aeg, kus tuleb ka talumatut taluda. Annan oma sanktsiooni välisministri ettepaneku vastuvõtmiseks".

Keiser Hirohito igivanas pükesejumala riüüs.

Inimesed mineviikust uudistavad tulevikku. Jaapani vanapaar pildistatud kuumal varasuvisel päeval Osaka maailmanäitusel.

Mida õpitakse Kanada Metsaülikoolis tänavu

Rootsis jäi skautliku nooruse maailmalaagri tõttu vanavu Gimo rahvaülikooli kursus ära. Kanadas on aga tänavusse Metsaülikooli registreerunud 130 noort Kanadast ja USA-st. Tahtjaid olnud rohkem, aga ei olnud ruumi neid paigutada. Anname alipool ülevaate alanud Metsaülikooli lektoritest ja loengutest.

Heino Jõe esitab kaks loengut. Loengiga "Muinas-Eesti lugemiseni" taotleb lektor anda reaalset pilti eestlaste igapäevasest elust, nende ilmumisest ajaloo-areenile ja nende igapäevasest tööst ja tegevusest, mille juures vaadeldakse toitlustamist, riietust, relvastust, liiklust, läbikäimist naabritega ja ühiskondlikku korraldust Muinas-Eestis.

Teine H. Jõe loeng on pealkirjastatud ühesinse sõnaga — "Nõid." Selles käsitletakse soome-ugri tudjate ja nõidade tagatsemist, kuivõrd seda on võimalik taaskujundada rahvaluule ja sinelise kultuuri säilmete kaasabil.

Mag. Jyri Kork vastleb omas ettekandes Karl Ristikivi ajaloolisi romaane pealkirja all "Panoraam Varjust ja Valgusest." Ettekandes leiavad kirjeldamist iga romaan ja kogu romaani-sari tervikuna, kusjuures esineja üritab oma ettekandega kokkuvõtet teha kogu Ristikivi kaheksa ajaloolise teose põhiideedest.

Mag. Imre Lipping esineb kolme loenguga, milledest esimese, nimelt "Teenäitajad Eesti ühenviikku — Muidse iseseisvusegse historiografias" käsitletakse Eesti ja eestlaste vanemat ajalugu valgustavat allikmaterjale, nende väärtust ning neid leiduvaid ajaloolisi juhtumeid. Peamiselt vaadeldakse ettekandes muljet, mida Eesti ja eestlased on jõtnud iidsel kroonikate kirjutajaiseie.

Mag. I. Lipping'u teine referaat on Tartu rahust, millest vaadeldakse Tartu rahulepingut maailmapoliitilisel kui ka selle mõju Eestile ja Nõukogude Venele. Vastluse alla tuleb rahulepingu tagapõhi rahulõõrikõimised Tartus ja Eesti ning N. Liidu ametlik ja mittemetlik reaktsioon rahule.

Kolmandas loengus esitab mag. I. Lipping Eesti suurmehi, peamiselt K. Pätsi, J. Laidoneri ja J. Tõnissoni, kusjuures autor on lubanud esitada vaadeldavate eesti suurmeeste tugevaid ja nõrku külji, erti aga nende mõju Eesti uuema ajaloo kujunemisele.

Mag. Tõnu Parmingu loengus tuleb käsitluseks eesti rahvastiku ajalugu kõige varajasemast ajast kuni Teise maailmasõjani. Vastluse alla tuleval põhjused ja tegurid, mis on mõjutanud rahvastiku kasvu ja kadu sajandite vältel, näiteks katkud, ikaldused, sõjad, emigratsioonid jne. Pögus pilt heidetakse ka asjaoludele mis on põhjustanud rahvastiku üldisett madalat tiivet.

Dr. Jaan Puhvel peab kaks loengut. Loengus "Mis on müüt?" määritletakse müüdi kui keelekasutuse eriliaadi, kuna teises loengus "Koeleulugu ja keeleuuendus — kas leiutada või avastada" käsitleb autor eesti keeleuuenduslikku liikumise vastuokslikke saavutusi (eriti Veski-Aaviku vastuolusid) nii sõnavara kui grammatika osas.

Dr. Vello Sermat'il on kavas kaks loengut. Ettekanne "Meie identsus eestlasena ja inimesena" puudutab põhivajadusi enese defineerimise ja identsuse leidmise osas. Ettekande pearõhk on eestluse osal selle probleemis ja teguritel, mis kas suurendavad või vähendavad eestluse kuulumise tähtsust. Ükskõikimuse seisukohast. Lektor avaldab testud mõtteid põhitingimustest eestluse edasipüsimiseks võõrsil.

Teises loengus "Oksindus", mis on puht-psühholoogiline, vastleb V. Sermat ka eesti vähemusrahvuse eriolukorda. Lektor esitab oma isiklikku teooria üksindustunnet põhjustavatest teguritest, toetades seda uurimistöö tulemustega ja vaadeldes üksikilmiseme võimalust selle probleemi lahendamiseks.

Ka dr. Rein Taagepera esineb kahe loenguga. Ettekandega "Eesti praegu" esitatakse akuutseid probleeme, nagu venestamist, provintsiikust, teensuuri, tööviljakust, harilaste rahendamist, eliidi vähemust, korteripuudust jne. Oma teises referaadis "Balti mõju Nõukogude Liidus" vastleb lektor Eesti-Läti-Leedu ostsiktsuse ja mõju kogu N. Liidu ulatuses.

Õpetaja Andres Taul annab oma loenguga "Ristiusk eestlaste ajaloos" ülevaate prof. A. Voobuse "Eesti kiriku ajaloost", esile tõstes nähtust ristiusu olemasolust Eestis enne piskop Alberti ristiüüdlite tulekut.

Dr. Juhan Tork kõneleb eesti laste intelligentsist. Loeng käsitleb pedagoogi, psühholoogilist ja sotsiaaloogilist uurimust, mida lektor alustas Leipzigis ja Hamburgis 1929-ndail aastail.

Jaan Toots Washingtonist kõneleb kolmest romaanist — "Hingede öös" (K. Ristikivi), "Ei kellegi maa" (Ilmar Jaksi ja "Mõrv hotellis" (Mati Unt).

Dr. Mardi Valgemae loeng on pealkirjastatud "Ae, Ae, Tuhkatriinu". See käsitleb teemat — kus lõpeb näiteksjõudus ja kus algab tester. Loeng on Paul-Erik Rummo "Tuhkatriinumängu" omapärasusist ja iseärasustest.

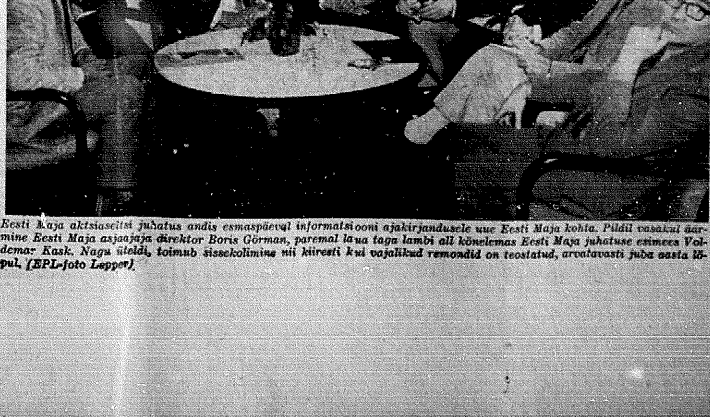

Eesti Maja aktsiaseltsi juhatus andis esmaspäeval informatsiooni ajakirjanduseie uue Eesti Maja kohta. Pildil vasakul ärmine Eesti Maja asjaajaja direktor Boris Görman, paremal laua taga lambi all kõnelemas Eesti Maja juhatuse esimees Voldemar Kask. Nagu näeb, toimub sisekolimine nii kiiresti kui vajalikud remondid on teostatud, arvatavasti juba aasta lõpul. (EPL-foto Lepper)

Lugeja kirjutab

H. Laretei "ajalugu"

V. a.

Eesti Päevalehe toimetaja! Palun minule lahesti lehemuamtseie kohta.

On ikka vist nii, et mälestusraamatuis peakaid autorid kirjeldama ajaloolisi sündmusi sellisell, nagu need esineyad dokumentides ja ajalooraamatuis. Möödalaskmine sellest viib isegi vanemapõlve lugeja eksiarvamistele, kõnelemata nooremapõlve lugejaie ja ajaloo-huvijaist praeguses olukorras.

Siinkohal üks näide, mis H. L raamatus pole kooskõlas tegelikkusega ja mis heidab õõna halba varju ühele meie tuntumale ja mõmekülgse haridusega isikule, kindr.-major A. Jaaksonile, kes oli pikemat aega ka hariduseministriks.

Pealkirja all "Wilhelms Munthers" nimetab H. L. kolonel Jaaksoni nime seoses soomusrongidega jne. Tolleaegne al-kpt. A. Jaakson oli 6. polgu 11 pat. ülem (vt. Eesti Vabadussõda II köide, lk. 119—112). E. ole tema ega ka Munthers kunagi soomusrongil olnud. On eitekujutamatu, et kpt. Jaakson, kelle väeükkus vallutas tegelikult Volmarj ja kes oli üks meie paremaid sõjapsühhologe, andis käsu vange "pikema jutuga maha lasta". Pealegi olid Läti kütipolgud suurte kaotuste tagajärjel lagunemas ja Munthersi ületulemine oli pigem sõbralikumat laadi. Kuna ta oli junkri suustmes, siis koheldi teda kui ohvitseri ja ta läi kuni sõja lõpuni kpt. Jaaksoni juure tõlgina.

Läti väeosadesse oli sattunud ka eestlasi, kas Riias mobiliseerituina või mõnel muul põhjusel. Nendest on ka üksikud siin Rootsis.

Kui Munthersis raamatu autorile oma surmaõõstmiseet kõneles, siis oli ta tõepoolest hea anekdootide kõneleja. Pealegi oli formeerimisel 2. Võõnu-Läti polk ja kõik vangid ning ületulijad anti Läti rügemendi käsutusse.

Muthers pidas ka sügaval rahuajal sidet 6. polgu järgiisaega — 6. (ka. pataljonige Pärnus. Olles suvel 1938 Pärnus suvitamas, käis ta väeosas ja kinkis mälestuseks õõmaalingu Võõnu maastikust.

Juba eelnevalt toodud üksik seik näitab, kui kergemeelseli raamatu autor esitab ajalugu ja pikema jututiie" mahalaskmisi. Viimaseid eriti veel kpt. Jaaksoni korralduset... Ning "kui mõistad klaverit mängida, jääd ellu"!!

Ja üldse, kas on tarvilik 50 aastat hiljem nii õrnstundelisi asju päevavalgele tuua ja pealegi veel kahtlase tõestusega? Aga selles raamatus on veel mõndagi, mis annab põhjust ka punases "Kodumaas" kirjutamiseks.

Lugupidavalt ERD

USA lennuväelased õppisid eesti keelt

NEW YORK — "Bulletin of Baltic Studies", Balti Uurimise Ühingu neli korda aastas ilmuv häälekandja annab oma äsjases numbris ülevaate balti keelte ja Balti riikide ajaloo õpetamisest USA ülikoolides. Selles selgub, et California ülikooli ajalooprofessor dr. Malbone W. Graham (1898—1965) on kirjutanud teaduslikke töid ka Balti riikide kohta ja ülikooli raamatukogu on erili rikkalik eesti kirjanduse poolest. Central Connec ticuti osariikliikus kolledžhs, New Britainis hakati Balti riikide ajalugu õpetama juba umbes 10 aastat tagasi.

Indiana ülikoolis õpetatakse eesti keelt kolmel tasapinnal — esimesel, ja kolmandal kursusel.

Esimese aasta kursus hõlmab 5 tundi nädalas ja teisel ning kolmandal kursusel on nädalatunnide arv kolm.

Instruktoriks on dr. Felix Oinas, keda abistab assistent, Dr. F. Oinas õpetab ka eesti rahvaluulet. Kordiga kahe aasta kohta antakse kursus Eesti ajaloo kohta (3 tundi nädalas) prof. Charles Landmini poolt. Eesti keelt hakati nimetatud ülikoolis esmakordselt õpetama 1952. a. prof. Thomas A. Sebeoki algatusel.

Eesti keelt õpetati intensiivselt (10 kuu jooksul 5 tundi nädalas) U.S.A. LENNUVÄELASTELE.

Kursuse juhatajaks oli prof. Oinas ja õpetajateks Linda Raun ning Lisbet Oinas. F. J. Oinas koostas ka eesti keele õpperaamatud "Basic Course in Estonian" ja "Estonian General Reader".

Need kirjastati ülikooli poolt mahukate raamatutena. Eesti keele vurrsus U.S.A. lennuväele katkestati 1954. a. president Eisenhowerile kuluva kõhuõõu programmi tõttu. Eesti keele ja kultuuri kursused kuuluvad aga ka praegu ülikooli Uraali-Altai keelte programmi.

San Jose riiklikus kolledžhs, Kalifornias õpetatakse läti ja leedu keelt, ning praegu valmistuvad mõned magistrikraadile Balti riikidteemal.

Balti keeled ja ajalugu on väljapaistval kohal ka mõmetes teistes U.S.A. ülikoolides, kusjuures kõige lisaldasemat tähelepanu pöörataske mõnel pool Leedu keelele ja ajaloele — leidudasi on testavasti U.S.A.-s rohkem kui teistest Balti riikidest pärinenuid.

California ülikooli juures Los Angeleses algas 20. juulil soomegri keelte kursus, mis kestab The Slavic and East European Studies Institute'i korraldusel kuni 11. septembrini. Eesti keele elementaarkursuses loeb Eero Vihman.

Dr. Feliz Oinas oli instruktoriks

Kirjandivõistlus täiskasvanutele

LONDON — Kui seni on vähe mazilma eestlaskonnas korraldatud kirjanditevõistlusi peamiselt lastele ja noortele, siis nüüd on Inglismaa Eestlaste Ühing leinud selles osas eranditi ja kuulutanud välja kirjanduisvõistluse täiskasvanulle võimaliku uue talendi avastamiseks Inglismaa eestlaskonnas.

Teemadeks on: mälestuse, jutustus ja minu töö. Esimesele kolmele on määratud auhinnad ja tingimuseks on, et keegi pole enne raamatu kujul midagi avaldanud. Varem korraldaas ajaleht "Eesti Hääl" Inglismaal põjetonile võistluse, mis andis võrdeemisi hiiid tulemusi ja mis oli üheks ajendiks uue võistluse väljakuulutamisele. Samal ajal kuulutati välja kirjanditevõistlus ka lastele kolme vanusegrupis.

28 augusti 1970

Prisstoppet

Gunnar Sträng var bisittare när Olof Palme igår skulle svara som partiledare i radions presskonferens. Av bisittaren blev en innehavare av huvudrollen. Det plötsligt beslutade prisstoppet på vissa livsmedel — spannmålsprodukter, mejeriprodukter och margarin samt kött, fläsk och charkuterivaror — måste förklaras och den ekonomiska politiken i samband därmed försvaras. Det krävde ju sin man.

Den omedelbara motiveringen för den drastiska åtgärden är att livsmedelspriserna i juli har gått upp mer än vad som automatiskt följer av jordbruksuppgörelsen. Det visar den undersökning som Pris- och kartellnämnden (PKN) gjort och vars resultat nu redovisats. I det läget rycker regeringen ut, slår på sitt partiella stopp och ger samtidigt PKN i uppdrag att titta närmare på orsakerna till prisjusteringarna — antagligen vara för vara.

Stoppet är främst en bot för stunden och som sådan kan det försvaras. Men det problem som man på det sättet fryser ner är säkerligen inte så enkelt som Aftonbladet skyndsamt gör det till — d v s att affärsmännen har passat på att använda jordbruksavtalet som täckmantel för egna vinstintressen. Det finns därvidlag skäl att hålla ett par olika slutsatser, i väntan på vad intensivundersökningen ger för besked. Om man nu inte föredrar att räkna in också Kooperativa Förbundet bland profitörerna. KF är förvisso med och höjer.

Chefen för KF:s detaljhandelssektor, direktör Kurt Lindfors, säger också i en kommentar att det från kooperativ synpunkt inte är tillfredsställande att handeln fått skulden för den utveckling som försiggått på prissidan, "när vi vet hur ställningarna är".

Hur är då ställningarna? Ja, Pris- och kartellnämnden anser att eventuella kostnadsökningar inom handeln inte kan bedömas med säkerhet för närvarande. Dess generaldirektör menade dock vid en presskonferens att de höjda marginalerna kan bero både på nytillkomna kostnadsökningar och ett uppdämt behov från fjolåret att täcka kostnaderna då matpriserna hade en lägre ökningstakt.

Det försöket till en första analys tyder ju inte på att problemet skulle kunna isoleras till att gälla enbart handelns prissättning, eller den som sker i bakomliggande förädlingsled. Då kan det inte heller lösas enbart där. De priser som vi nu slår ner på är inslag i en större och svårhanterligare mekanism — den inflationskarusell som under en längre tid har arbetat sig upp till allt högre varvtal. Felet är att man inte tidigare har gjort effektivare försök att dämpa den fartökningen. Prisstoppet är därför en bekräftelse på regeringens misslyckande.

I sammanhanget har det sitt intresse att notera de vändningar som finansministern utnyttjade, när han fick frågan om det fanns något samband mellan prisstoppet och valrörelsen. O nej då, det fanns det givetvis inte, men däremot ett med kommande löneförhandlingar. Regeringen har alltid sitt ansvar för den löpande prisutvecklingen, betonade Sträng. Men han bad "herrarna komma ihåg" att ambitionerna inför det kommande årets avtalsrörelse just nu laddas upp och var inte förtjust i tanken att man då skulle kunna hänvisa till "en ständigt rullande prisstegring där regeringen inte reagerar och inte gör någonting".

Just det. En regering som a l l t i d har ansvaret för vad som händer med priserna har lätit en s t ä n d i g t rullande prisstegring rulla vidare och befarar nu att arbetsmarknadens parter skall finna att den i n t e reagerat, i n t e handlat, i n t e tagit ansvar. Därför detta ryck i inflationskarusellen.

Höjd Eskilstunaskatt?

Skall premiären för Eskilstunas nya storkommun firas med en höjning av skattesatsen? Att döma av vad drätselkammarens ordförande, kommunalrådet Sune Gustafsson, hade att säga vid en presskonferens, så uppfattar han och hans partigrupp i stadsfullmäktige en uppjustering av den kommunala utdebiteringen som ofrånkomlig.

Hittills är det material som hans bedömning grundar sig på politiskt helt obearbetat. Vad som föreligger är en sammanställning av nuvarande utgifter + automatiska utgiftsstegringar + n:a anslagsökningar balanserat mot förväntade intäkter. Sammanställningen är gjord på tjänstemannaplanet.

Själva beredningen av nästa års stat — som alltså kommer att gälla "Stor-Eskilstuna" — återstår. Av kommunalråden är det bara det socialdemokratiska "finansborgarrådet" som har varit direkt inkopplat på budgetförberedelserna och alltså haft tillfälle att bilda sig en uppfattning om läget. Hans preliminära slutsats är således bister: skatten måste höjas.

Och visst ser de anlända räsiffrorna besvärliga ut. Mot en 14-procentig höjning av de löpande utgifterna står ett beräknat plus för skatteintäkterna om 9,7 procent. Resultatet skulle enligt de kalkylerna bli att man fick ett gap i driftsbudgeten och att inga nya friska pengar kunde föras över till investeringar.

Samtidigt är det klart att en höjning av utdebiteringen är en operation som man bör ansträngna sig hårt för att undvika. Ett av skälen mot är att redan kommunsammanläggningen automatiskt betyder en höjd skattesats för invånarna i samtliga de kommuner som vid årsskiftet går samman med Eskilstuna. De egna kommunerna har ju hållit sig med en lägre utdebitering än "storebror" i kretsen. Det är en vansklig sak att göra det skatteklivet ännu större.

Att Sune Gustafsson och hans partikamrater redan f ö r e beredningen tycks ha bestämt sig för att det måste bli en höjd utdebitering gör ett något brådstörtat intryck. Herrarna har inte fått in sin budgettvätt i mangeln än.

Fråga städerskan!

För finansministern är det en gåta var de människor finns som låginkomstutredningen betecknar som extremt lågavlönade. Under radions presskonferens i går omtalade han att han nyss varit ute på industribesök och försökt hitta några, men förgäves. En icke yrkeskunnig yngling får 7:77 i timmen i textilbranschen och 7:50 å 8 kronor som lantarbetare. Och ställer sig ynglingen vid bandet hos Saab eller Flygmotor får han 9—10 kronor, visste Sträng berätta.

Det var inte så konstigt att finansministerns stickprov gav klent resultat, så som han lagt upp spaningen. Han talade bara om personer som har förmånen att vara karlar. Av dem är åtta procent extremt lågavlönade. Det är dock finnas en del andra, som får nöja sig med att vara kvinnor. Av dem tillhör var fjärde yrkesarbetande gruppen extremt lågavlönade.

Yngre arbetskraft av båda könen är genomgående mycket dåligt betald. Den är en stor grupp i statistiken. Men skillnaden är att av männen blir bara tre av hundra kvar i det lägsta lönesiktet när de fyllt 25 år. Av kvinnorna blir 20 av 100 kvar där. Det fanns 450 000 extremt lågavlönade när undersökningen gjordes 1967. Av dem var nära 310 000 kvinnor.

Tala för omväxlings skull, herr finansminister, med exempelvis en städerska, ett butiksbiträde, en kallskänka eller ett kontorsbiträde!

Eskilstuna-Kuriren
29:e årgången
Chefredaktör och ansvarig utgivare
Hans Schöier
Redaktionschef
Axel Jerlehagen
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Verkst. dir. Roland Akerlund

Telefonnummer:
016/13 71 60

	Växel
måndag—fredag	8—22
lördag	8—12
söndag	15—22

Efter växelns stängning
Huvudred. 13 71 63 13 71 66
13 67 47 11 63 08
Idrottsred. 13 71 64 14 44 09

Telenmälan
betr. tidningsutbärningen i Eskilstuna:
Pressbyrån entreprenör 14 67 81

Abonnemangspriser:
Helår: ..... 155:—
Termin (4 mån.) ..... 56:—
Månad ..... 15:—

Postgirokonto nr 2 77 88
Postadress:
Box 366, 631 05 Eskilstuna 1
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri 1970

• Pressforum

LO samarbetar

Hur kommer fackföreningsrörelsen att arbeta om det blir en gorgerlig regering? Den socialdemokratiska tidningen D a l a - D e m o k r a t e n tar upp frågan:

En sådan regering, om och när den träder till, kommer att göra allt för att få goda förbindelser med LO och fackföreningsrörelsen. Det visar erfarenheten från andra länder och det ligger i politikens natur. Ingen regering tar i omfånn stånd med mäktiga fackliga organisationer.

Skall då LO visa avsigdan till och bjuda ifrån? Det har inte fackföreningsrörelsen i Norge gjort. När England fick en konservativ regering förklarade LO, att den fackliga rörelsen arbetar med sina problem och utifrån sina förutsättningar oberoende av vilken regering som sitter vid makten. Likadant måste vill den svenska fackföreningsrörelsen göra. Ungefär på samma sätt som Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen nu respekterar den socialdemokratiska regeringen. Da gör vil inget för att jämna vägen för regeringen. Men både Industriförbundet och SAF är lojala mot dess beslut och åtgärder. Liksom Per Edvin Sköld ofta träffade bank- och industrimän för informella samtal gör finansminister Sträng det också. Hur skulle eljest viktige ekonomiska frågor kunna hanteras. Kontakter på det plan och i den utsträckning, som den socialdemokratiska regeringen har med industrin och dess organisationer, bör en borgerlig regering också ha med LO och fackförbunden. Att tänka sig något annat är att konstruera motsättningar.

D-D avslutar med att säga att en eventuell borgerlig regering måste bedömas efter vad den gör eller underlåter:

Men fackföreningsrörelsen kan inte i förväg och ostt skapa en front emot den. Det strider mot all facklig erfarenhet.

Finansminister Sträng ser fryntlig ut på stora socialdemokratiska annonser i veckopressen. Men det avskaffar inte prisstegringarna...

—Göteborgs-Posten—

Partiella prisstoppet gäller bla smör, margarin och kött

STOCKHOLM (TT). Regeringen kommer att i konselj på fredagen besluta om prisstopp på vissa livsmedel. Stoppet gäller fr o m kl 12 på torsdagen. Det beskedet lämnade statsminister Olof Palme då han på torsdagen inledde den direktsända presskonferensen i ljudradion. Prisstoppet gäller spannmålsprodukter, mejeriprodukter och margarin samt kött, fläsk och charkuteriprodukter.

Vidare skall pris- och kartellnämnden få i uppdrag att undersöka orsakerna till prisstegringarna utöver jordbruksuppgörelsen på dessa varor.

Om det skulle visa sig att dessa stegringar inte är skäliga kommer regeringen som ett andra steg att besluta om s k högstpris, d v s föreskriva en sänkning av priset på dessa varor.

— I en situation som denna gäller det att handla snabbt, sade statsminister, Organisationen för övervakning kan inte omedelbart bli perfekt.

— Vi räknar dock med lojal medverkan från handelns sida. Vi räknar också med aktiva konsumenter, husmödrar och lönetagarorganisationer runt om i vårt land.

• "INGRIPANDE NÖDVÄNDIGT"

Som skäl för beslutet om prisstopp angav statsministern den undersökning som pris- och kartellnämnden genomfört och som visar att livsmedelspriserna i juli höjts betydligt mer än som motiverats av jordbruksuppgörelsen.

De höjningarna kan inte förklaras med t ex de internationella prisstegringarna.

— I det läget måste regeringen omedelbart ingripa, underströk hr Palme.

Hr Palme underströk att vi till en del måste vara beredda att ta de prisstegringar som inträffat under det senaste året, eftersom det är fråga om en internationell prisstegringsvåg.

Höjda importpriser på olja, kaffe och mycket annat slår obönhörligt igenom även hos oss. Dessutom har riksdagen höjt skatter på vissa varor och jordbrukarna skall ha det prisstöd som jordbruksavtalet beräktigar dem till.

Satsningen på låglönegrupperna i avtalsrörelsen kan inte helt rymmas inom marginalerna. De prisstegringar som blir följden av detta får vi solidariskt bära, underströk hr Palme.

tegringarna redan svårt har drabbat hundratusentals familjer vidtar man åtgärder. De hade inte varit nödvändiga om man tagit sig samman tidigare. De löser heller inte problemen på sikt.

— Vi håller tillbaka prisstegringarna med en skärpt finanspolitik och en ytterligt stram kreditpolitik. Vi hade kunnat driva den ekonomiska politiken så hårt att vi framtvingat prissänkningar på andra håll.

— Men det hade haft drabbat de sämre ställda. Det hade drivit fram en arbetslöshet som vi inte vill acceptera.

— Vi vill inte ha en arbetslöshet som i England med 600 000 arbetslösa eller som i Amerika med fem milj arbetslösa.

Det var efter denna korta bakgrundsteckning som hr Palme meddelade regeringens beslut om ett prisstopp.

Oppositionen:

ETT SENT UPPVAKNANDE MISSLYCKANDET ERKÄNT

Hedlund: Yrvaket

— Regeringen har äntligen erkänt att det ekonomiska läget är allvarligt. Vi har tidigare föreslagit åtgärder som skulle ha medverkat till att ha hållit nere prishöjningarna, säger centerledaren Gunnar Hedlund.

Förslagen har avvisats av socialdemokraterna. Nu måste man ta itu med prishöjningarna på allvar.

— Uppvakandet tre veckor före valet verkar en aning yrvaket och det kan knappast verka förtroendeingivande för svenska folket. Prisstopp är en metod som man endast tar till i yttersta nödfall.

Riksdagens bankoutskott sade i våras enhälligt att ett sådant stopp endast bör komma ifråga i extraordinära situationer, där de inflatoriska krafterna är så starka att ekonomisk-politiska åtgärder av generellt slag inte är tillräckligt verkningsfulla.

— Nu har alltså regeringens politik fört oss i ett sådant läge. Konstigt nog har regeringen inte med ett enda ord berört den delpost som stigit mest, nämligen hyrorna. Är det för att man inte vill trampa riksbankschefen på tårna?

Helén: Vi varnade

— Regeringen har idag tvingats erkänna att dess ekonomiska politik har misslyckats, säger folkpartiets ordförande Gunnar Helén.

— Beslutet om prisstopp på vissa livsmedel har blivit nödvändigt som följd av de väldiga prisstegringarna. Men prisstopp av det här slaget är alltid ett uttryck för brist på balans i ekonomin.

Gång på gång har folkpartiet varnat för de snabba prisstegringarna. I början av året ansåg vi situationen så allvarlig att vi inbjöd regeringen till samråd om beslut som skulle dämpa inflationen. Men regeringen avfärdade alla varningar och avvisade alla förslag.

Nu — mitt i valrörelsen — har Palme och Sträng upptäckt faran och dragit i nödbromsen. Först när prisökningarna med oförändrade priser. Vi är beredda att acceptera sådana oundvikliga prishöjningar som svarar mot höjda omkostnader inom industri och handel eller som är en följd av jordbruksöverenskommelsen.

— Däremot är det från lönetagarsynpunkt inte möjligt att godta ökade marginaler i handeln.

Holmberg: Panikåtgärd

— Prisstoppet är en tydlig panikreaktion och ett tecken på att regringen totalt tappat kontrollen över den ekonomiska utvecklingen, säger moderata samlingspartiets ledare Ingve Holmberg.

Han anser det vara en åtgärd som definitivt inte bör förekomma i ett fredligt land och tycker det hela vittnar om en ren desperation utan i någon större eftertanke från regeringshåll.

Holmberg menar att regeringen inte har angripit själva kärnpunkten utan i stället symptomen och han anser att regeringen medvetet blundar för att det är de ökade offentliga utgifterna som orsakar den ekonomiska utveckling som Sverige i dag befinner sig i.

Hermansson: Otillräckligt

Vpk-ledaren C.-H. Hermansson säger att hans parti ställer sig positivt till regeringens åtgärd.

— Vi anser emellertid åtgärderna otillräckliga. Enligt vår mening som också framförts i skrivelse till regeringen, bör man införa prisstopp för alla varor. Risken är annars att det blir onormalt stora höjningar på produkter som inte berörs av prisstoppet.

— Man måste också vidta åtgärder för att sänka hyrorna. I skrivelsen till regeringen begär vi också att den till höstriksdagen skall lägga fram förslag om slopande av mervärdesskatten på livsmedel. Det gäller att få till stånd prissänkningar, säger hr Hermansson.

Vpk:s verkställande utskott lämnade på torsdagen, innan statsministern offentliggjorde regeringens beslut, in en skrivelse till regeringen där man krävde prisstopp.

Arbetsmarknadens kommentarer

LO: Vi är nöjda

— För lönetagarna är det synnerligen angeläget att lönesökningarna inte äts upp av prisökningar. Detta gäller främst de lågavlönade och de sämst ställda i vårt land. Därför är vi givetvis tillfredsställda över regeringens resolutta ingripande, säger LO:s andre ordförande Kurt Nordgren.

— Jag framhöll för övrigt i ett tal i Trollhättan för tre dagar sedan att någon måste hända. Då var ännu inte SPK:s senaste uppgifter kända.

Man måste emellertid i detta sammanhang hålla i minnet att en viss prisökning måste accepteras, om vi skall kunna bedriva en lönepolitik som skjuter de lågavlönade i förgrunden.

SAF: Ogillande

Direktör Curt-Staffan Giesecke i Arbetsgivareföreningen förklarar att han rent principiellt ogillar åtgärder av det slag som regeringen aviserade på torsdagen.

— Jag instämmer med LO:s förre utredningschef Rudolf Meidner, som en gång sade: "Antingen har man balans i ekonomin, och då behöves inget prisstopp, eller också har man en bristande balans, och då hjälper inget prisstopp".

Vilken effekt åtgärden kan få på höstens avtalsrörelse beror på hur länge prisstoppet skall vara i kraft.

Men för berörda branscher kommer naturligtvis prisstoppet att innebära att de får stora svårigheter att tillmötesgå eventuella anspråk på lönehöjningar.

Erfarenheten visar att kontrollåtgärder av detta slag på ett område lätt kommer att följas av motsvarande åtgärder på andra områden, säger SAF-chefen.

TCO: Acceptabelt

— I dagens situation kan ett prisstopp anses vara en acceptabel lösning på kort sikt, men med det ekonomiska system som vi har i Sverige bör ett prisstopp av den här karraktären inte få vara mer än temporärt, säger TCO-ordförande Lennart Bodström. I det långa loppet måste man lita på att andra krafter gör sig gällande.

— Vi har inom TCO med mycket stor oro följt konsumentprisindex utveckling.

— Vi måste konstatera att de avtal som träffats på den privata sidan som underliggande förutsättning har haft, även om det inte är avtalsfäst, att prisstegringarna under loppet av ett helt år inte skulle överstiga mer än 3—4 proc som vi haft de senaste åren.

— I år däremot pekar prisstegringstakten mot mer än sex proc. Annu svårare har situationen blivit för offentliganställda eftersom prisstegringen varit större än vad praktiskt taget någon grupp stats- och kommunalarbetare kunnat påräkna i lönesökning.

— Våra medlemmar i offentlig tjänst har således knappast fått någon del i produktionsökningen mellan 1969 och 1970.

— Vi har alltså inom TCO inte räknat med en sådan prisökning som vad som inträffats på den privata sidan som underliggande förutsättning har haft, även om det inte är avtalsfäst, att prisstegringarna under loppet av ett helt år inte skulle överstiga mer än 3—4 proc som vi haft de senaste åren.

— I år däremot pekar prisstegringstakten mot mer än sex proc. Annu svårare har situationen blivit för offentliganställda eftersom prisstegringen varit större än vad praktiskt taget någon grupp stats- och kommunalarbetare kunnat påräkna i lönesökning.

— Våra medlemmar i offentlig tjänst har således knappast fått någon del i produktionsökningen mellan 1969 och 1970.

— Vi har alltså inom TCO inte ojunkit med inemot 2 000 kr de senaste två åren. Inflationsproblemet kan inte lösas med kortsiktiga, punktvisa regeringsåtgärder.

— Det är självklart att man kan räkna med en ljud medverkan från nuvarande sida. Även om man måste tycka att regeringens åtgärd är rätt orsaktisk, förklarar direktör K.E. Gillberg i Sveriges köpmannaförbund. Det framgår inte av SPK-utredningen att läget skulle vara så besvärligt att prisstopp är motiverat.

— Man hade kunnat vänta till dess man hunnit se lite närmare på orsakerna till de prisändringar som skett, fortsätter direktör Gillberg. Då skulle man nog på det hela taget finna att det finns poster på kostnadssidan som förklarar prishöjningarna.

Livsmedelshandlarna:

Mera våld än nöden kräver

— Prisstoppet kom överraskande och innebar enligt vår mening mera våld än nöden kräver, säger direktör Gunnar Sandberg i Sveriges livsmedelshandlareförbund. Vi beklagar att det inte ansågs en ändock inte i en krissituation.

— När detaljhandeln anklagas för att oskäligt höja priserna gör man sig skyldig till en felaktig bedömning.

— Om man ser på mjölken så har detaljhandeln höjt priset litet varierande med 10—12 öre liter.

— Av detta går emellertid 9 öre till mejerierna och vi vet inte hur mycket som faller på lantbrukarna, som vi mer än väl unnar bättre betalt.

Till de 9 örena får man lägga momsen, som myndigheterna väl borde känna till. Det gör 1,2 öre och vi är därmed uppe i drygt 10 öre.

— Vi har gjort en undersökning som visar att livsmedelshandlarna på landsorten i regel inte tar ut någon höjning alls utöver den oundgängliga tioöringen. På andra håll läger man på ett öre och det högsta vi känner till är två öre som tas ut i Stockholm.

— För övrigt anser jag det orättvist att man alltid är så känslig då det gäller mjölken. Man ropar i högan sky om mjölken höjs någon ettöring men betalar gladeligen 2—3 kr liter för en läskedrynck. Mjölken är fortfarande kolossalt billig och ojämförligt nyttig, betonar Gunnar Sandberg.

— Som margarinindustri är vi inte ängsliga för ett prisstopp i och för sig, säger Margarinbolagets verkställande direktör Harald Wiberg i en kommentar.

Han betonar dock att prisstoppet måste vara anknutet till världsmarknadspriserna och vill innan han sett detaljerna i beslutet inte göra någon ytterligare kommentar.

— Min egen principiella uppfattning är dock att konstlade prissättningsmedel inte bör tillgripas, tillägger han.

— Förhållandet att handeln fått skulden för den utveckling som förnuggtitt på prisfronten är inte tillfredsställande från kooperativ synpunkt när vi vet hur ställningarna är, säger direktör Kurt Lindfors, chef för Kooperativa Förbundets detaljhandelssektor.

— Vi hälsar emellertid med tillfredsställelse att pris- och kartellnämnden gör en sådan här undersökning och vi skall självfallet lojalt följa de beslut som kommer att fattas.

KF Södermanland:

Vi har samma marginaler

— Vi har exakt samma marginaler i åren räknat som tidigare på de skattefulla varorna, säger direktör Erland Berghed i Konsumtionsföreningen Sörmland, Eskilstuna. Detta genom att vi tillhör det fåtal kooperativa föreningar i landet som bestämde oss för att även i år ha kvar detta med prisbromsen. Vi har endast höjt i ex mjölken med det öresbelopp som jordbruksuppgörelsen medgav plus momsen och den linjen har vi följt rakt igenom.

— I botten för att vi skulle våga gå in för fortsatt prisbroms låg en förväntan att kunderna genom ökad uppsluttning skulle ge oss sitt stöd. När vi nu också i år kan notera en 20-procentig ökning i omsättningen kan vi konstatera att vi lyckats och att vi kan fortsätta året ut med vår prisbroms. Det kommer därmed inte att bli något lysande år rent ekonomiskt, men vi håller vad vi lovat.

— Fast säkr att vi endast tagit ut det som rävarorna ökat, förklarar direktör Berghed. Därmed kan inte prisstoppet ha någon inverkan för vår del.

Mälardalens livs:

Prisstoppet inte oväntat

— Prisstoppet kommer inte oväntat, men vi i Mälardalens livsmedelshandlareförbund kan ta saken med knusande ro. Det säger köpman Ake Persson, Eskilstuna, prischef i livsmedelshandlareförbundet när Eskilstuna-Kuriren meddelar honom nyheten om prisstoppet. En sak kan vi säga i dag och det är att de som eventuellt bättrat på marginalerna utöver jordbruksöverenskommelsen, de får nu också ta konsekvenserna.

— När livsmedelshandlarna övervägde prissättningen efter nya jordbruksöverenskommelsen deklarerade något ske utöver det som är rätt — de lämnar ifrå sitt uppdrag som prischef. Det förekom inte heller någon som helst opposition mot detta.

Fråga städerskan!